

نظارت حرفه‌ای، مردمی

ونقش شکل‌های تخصصی در ارتقاء حکمرانی سازمانی

سینا مقدادی کاسانی
کارشناسی ارشد عمران - سازه، دانشگاه گیلان،
رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان گیلان

سازمان نظام مهندسی ساختمان به دلیل مسئولیت مستقیم در ارتقای کیفیت ساخت و ساز و حفظ حقوق شهروندان، بیش از بسیاری از نهادهای تخصصی نیازمند استقرار الگوی حکمرانی مشارکتی است.

۱- چکیده

تحولات امروز در نظام‌های مدیریتی نشان می‌دهد که موفقیت سازمان‌های حرفه‌ای دیگر تنها با اجرای مقررات و انجام وظایف اداری سنجیده نمی‌شود، بلکه میزان شفافیت، پاسخگویی، مشارکت ذی‌نفعان و اعتماد عمومی به عنوان شاخص‌های اصلی حکمرانی مطلوب شناخته می‌شوند. سازمان نظام مهندسی ساختمان نیز به دلیل مسئولیت مستقیم در ارتقای کیفیت ساخت و ساز و حفظ حقوق شهروندان، بیش از بسیاری از نهادهای تخصصی نیازمند استقرار الگوی حکمرانی مشارکتی است.

در چنین الگویی، نظارت حرفه‌ای تنها ابزار کنترل نیست، بلکه سازوکاری برای یادگیری سازمانی، پیشگیری از خطا، ارتقای کیفیت خدمات مهندسی و تقویت سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود. در کنار آن، تشکلهای تخصصی و مشارکت اعضا سازمان می‌توانند ظرفیت تصمیم‌سازی را افزایش داده و زمینه اتخاذ تصمیم‌های دقیق‌تر و واقع‌بینانه‌تر را فراهم کنند. این مقاله با بررسی ارتباط میان نظارت حرفه‌ای، مشارکت مردمی و نقش تشکلهای تخصصی، به تبیین جایگاه این سه مؤلفه در ارتقای حکمرانی سازمانی می‌پردازد.

۲- مقدمه

سازمان‌های حرفه‌ای زمانی می‌توانند مأموریت خود را به درستی انجام دهند که میان مسئولیت‌های قانونی، انتظارات اعضا و مطالبات جامعه تعادل برقرار کنند. این تعادل تنها با تدوین مقررات حاصل نمی‌شود؛ بلکه نیازمند نظام مدیریتی است که بر شفافیت، پاسخگویی، مشارکت و مسئولیت‌پذیری استوار باشد.

سازمان نظام مهندسی ساختمان نمونه‌ای از نهادهایی است که تصمیمات آن آثار مستقیمی بر کیفیت محیط زندگی شهروندان دارد. از این رو، حکمرانی در چنین سازمانی صرفاً یک مفهوم مدیریتی نیست، بلکه عاملی مؤثر در ارتقای کیفیت ساخت و ساز، افزایش اعتماد عمومی و توسعه سرمایه اجتماعی به شمار می‌آید.

امروزه نگاه نوین به حکمرانی، فاصله قابل توجهی با شیوه‌های سنتی مدیریت دارد. در این رویکرد، سازمان موفق سازمانی است که از ظرفیت اعضای خود بهره بگیرد، صدای تشکلهای تخصصی را بشنود، فرایندهای خود را شفاف کند و نظارت را ابزاری برای بهبود مستمر بداند.

۳- حکمرانی سازمانی؛ فراتر از مدیریت اداری

حکمرانی سازمانی مجموعه‌ای از سازوکارهایی است که نحوه تصمیم‌گیری، اجرای سیاست‌ها، پاسخگویی و ارزیابی عملکرد را مشخص می‌کند. تفاوت حکمرانی با مدیریت روزمره در آن است که حکمرانی به کیفیت روابط میان مدیران، اعضا، نهادهای تخصصی و جامعه توجه دارد.

در سازمان‌های حرفه‌ای، تصمیم‌های مدیریتی زمانی از پشتوانه کافی برخوردار خواهند بود که بر پایه اطلاعات دقیق، گفت‌وگوی کارشناسی و مشارکت جمعی اتخاذ شوند. چنین رویکردی ضمن افزایش کیفیت تصمیمات، از شکل‌گیری فاصله میان مدیران و بدنه حرفه‌ای سازمان نیز جلوگیری می‌کند.

۴- نظارت حرفه‌ای؛ ابزاری برای ارتقای کیفیت

گاهی نظارت صرفاً به معنای کشف تخلف یا برخورد با خطا تلقی می‌شود، در حالی که فلسفه اصلی نظارت حرفه‌ای، ایجاد سازوکاری برای ارتقای کیفیت است.

نظام نظارتی کارآمد باید بتواند علاوه بر کنترل انطباق عملکردها با قوانین، زمینه انتقال تجربه، اصلاح فرایندها، شناسایی نقاط ضعف و توسعه دانش حرفه‌ای را نیز فراهم آورد. در چنین شرایطی، نظارت از یک فعالیت صرفاً کنترلی به فرایندی توسعه‌محور تبدیل می‌شود.

بهره‌گیری از سامانه‌های الکترونیکی، مستندسازی فرایندها، استفاده از شاخص‌های ارزیابی عملکرد و انتشار گزارش‌های تحلیلی، از جمله اقداماتی است که می‌تواند کارآمدی نظام نظارتی را افزایش دهد.

۵- مشارکت اعضا و جامعه؛ پایه اعتماد سازمانی

اعتماد، مهم‌ترین سرمایه هر سازمان حرفه‌ای است و این سرمایه تنها از طریق ارتباط مستمر با اعضا و جامعه حفظ می‌شود.

مشارکت اعضای سازمان در ارائه پیشنهادها، نقد فرایندها و انتقال تجربیات حرفه‌ای، کیفیت تصمیم‌گیری را افزایش می‌دهد. از سوی دیگر، فراهم کردن بستر مناسب برای دریافت بازخورد شهروندان و بهره‌برداران ساختمان‌ها نیز به اصلاح سیاست‌ها و ارتقای کیفیت خدمات کمک خواهد کرد.

هر اندازه ارتباط میان مدیریت سازمان و تشکلهای تخصصی منظم تر و ساختارمندتر باشد، کیفیت حکمرانی نیز ارتقا خواهد یافت.

ساختمان بیش از هر چیز به توانایی آن در استفاده از ظرفیت سرمایه انسانی، توسعه سامانه‌های شفاف، تقویت مشارکت اعضا و بهره‌گیری از دانش تشکلهای تخصصی وابسته خواهد بود. حرکت به سوی حکمرانی هوشمند، استقرار نظام ارزیابی مبتنی بر شاخص‌های عملکرد، توسعه آموزش‌های تخصصی و تقویت ارتباط با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی می‌تواند زمینه تحقق این چشم‌انداز را فراهم آورد.

زمانی که اعضا احساس کنند دیدگاه‌های آنان شنیده می‌شود و مردم نیز از نحوه عملکرد سازمان آگاهی کافی داشته باشند، اعتماد عمومی تقویت شده و سرمایه اجتماعی سازمان افزایش خواهد یافت.

۶- تشکلهای تخصصی؛ حلقه اتصال دانش و مدیریت

تشکلهای تخصصی ظرفیت ارزشمندی برای تصمیم‌سازی محسوب می‌شوند. این مجموعه‌ها به دلیل ارتباط نزدیک با مسائل اجرایی، می‌توانند مشکلات واقعی حرفه را شناسایی کرده و راهکارهای عملی ارائه دهند.

مشارکت مؤثر انجمن‌ها، کمیته‌های تخصصی و گروه‌های علمی در تدوین دستورالعمل‌ها، اصلاح فرایندهای اجرایی، آموزش مستمر و ارزیابی سیاست‌ها، موجب می‌شود تصمیمات سازمان بر پایه خرد جمعی اتخاذ شود.

هر اندازه ارتباط میان مدیریت سازمان و تشکلهای تخصصی منظم تر و ساختارمندتر باشد، کیفیت حکمرانی نیز ارتقا خواهد یافت.

۹- جمع‌بندی

سازمان نظام‌مهندسی ساختمان برای پاسخگویی به نیازهای امروز جامعه، نیازمند الگویی از حکمرانی است که در آن قانون‌مداری، شفافیت، مشارکت و مسئولیت‌پذیری در کنار یکدیگر قرار گیرند.

نظارت حرفه‌ای زمانی اثربخش خواهد بود که هدف آن صرفاً کنترل نباشد، بلکه به ارتقای کیفیت خدمات، اصلاح فرایندها و افزایش اعتماد عمومی بینجامد. از سوی دیگر، حضور فعال تشکلهای تخصصی و مشارکت اعضای سازمان، تصمیم‌گیری را واقع‌بینانه‌تر و کارآمدتر خواهد کرد.

حکمرانی سازمانی زمانی به نتیجه مطلوب می‌رسد که همه ارکان سازمان، از مدیران تا اعضا و تشکلهای تخصصی، خود را در تحقق اهداف مشترک سهیم بدانند. چنین نگاهی می‌تواند زمینه ارتقای کیفیت خدمات مهندسی، افزایش رضایت اعضا، تقویت اعتماد عمومی و ایفای مؤثرتر نقش سازمان در توسعه پایدار کشور را فراهم سازد.

۱۰- مراجع

- [۱] قانون نظام‌مهندسی و کنترل ساختمان، مصوب ۱۳۷۴ و اصلاحات بعدی.
- [۲] آئین‌نامه اجرایی قانون نظام‌مهندسی و کنترل ساختمان.
- [۳] ISO 37000: Governance of Organizations.
- [۴] OECD, G20/OECD Principles of Corporate Governance. 2023.
- [۵] وزارت راه و شهرسازی، مباحث مقررات ملی ساختمان و اسناد مرتبط با نظام‌مهندسی.

۷- شفافیت و پاسخگویی؛ پیش‌شرط اعتماد‌پایدار

شفافیت به معنای انتشار اطلاعات بدون برنامه نیست؛ بلکه ارائه اطلاعات صحیح، به‌موقع و قابل فهم برای ذی‌نفعان است. انتشار گزارش‌های عملکرد، تبیین دلایل تصمیمات، اعلام شاخص‌های ارزیابی و پاسخگویی منظم به اعضا، از مهم‌ترین ابزارهای ایجاد اعتماد هستند.

پاسخگویی نیز زمانی معنا پیدا می‌کند که مدیران خود را نسبت به نتایج تصمیمات مسئول بدانند و امکان ارزیابی عملکرد برای اعضا فراهم باشد. چنین رویکردی، سازمان را در مسیر یادگیری مستمر و اصلاح مداوم قرار می‌دهد.

۸- چشم‌انداز آینده

تحولات فناوری، گسترش خدمات هوشمند و افزایش انتظارات جامعه، سازمان‌های حرفه‌ای را با الزامات جدیدی روبه‌رو کرده است. در سال‌های آینده، موفقیت سازمان نظام‌مهندسی